

УДК [343.34:343.85](477)

Ярослав Григорович ЛИЗОГУБ,

кандидат юридичних наук, доцент,

доцент кафедри тактичної та тактико-спеціальної підготовки факультету № 3

Харківського національного університету внутрішніх справ

КРИТИЧНІ ЗАУВАЖЕННЯ ЩОДО ОКРЕМИХ ПРИПИСІВ ДЕЯКИХ ЗЛОЧИНІВ ПРОТИ ГРОМАДСЬКОЇ БЕЗПЕКИ

Безпека суспільства – головне завдання будь-якої правової держави. Як правильно зазначає О. А. Корнієвський, це «одна з найважливіших умов існування та розвитку громадянського суспільства...» [1, с. 103]. Ще б пак, адже від того, наскільки, вибачте за тавтологію, у безпековому плані, є забезпеченим суспільство, залежить і його розвиток, і його оптимізація, і його життєздатність. У демократичній країні таке забезпечення можливе, як видається, лише за умов надійного функціонування відповідної правової царини. Найбільш суворим і, у певному сенсі, ефективним є її кримінально-правовий вид, оскільки саме кодекс законів про кримінальну відповідальність, яким, фактично, є чинний КК України, містить низку положень про заборону того чи іншого явища, що здатне заподіяти шкоду суспільній безпеці.

Проте, вищезазначена логіка спрацьовуватиме лише в тому випадку, якщо відповідні положення кодексу матимуть змістовно виважений, юридично та стилістично збалансований вигляд. Вигляд, в якому послідовно втілюватимуться елементи справедливої та грамотної кримінально-правової політики. Усе це, на нашу думку, можливе лише за умов їх, положень, ретельної доктринальної перевірки і інтерпретації.

Значної актуальності в розглядуваному контексті набуває група злочинів терористичної спрямованості, які законодавчо розташовані в розділі IX Особливої частини КК України, оскільки юридичний зміст ознак деяких з них, як видається, заслуговує на обговорення, а, можливо, навіть і виправлення. Деякі проблемні місця цієї групи суспільно небезпечних діянь нами вже розглядалися у попередніх наукових працях [2, с. 42–45], проте, як видається, не всі.

Проблема № 1. Редакція статті 258⁴ КК України «Сприяння вчиненню терористичного акту», з огляду на зміст діяння, частково відтворює юридичні ознаки злочину, закріпленого статтею 258³ «Створення терористичної групи чи терористичної організації». Так, однією з форм об'єктивної сторони основного складу, передбаченого статтею 258⁴, є вербування особи з метою вчинення терористичного акту. Вербування особи (людини), як справедливо зазначається у

літературі, знаходить свій вияв у її запрошенні, наборі або залученні. А це, у свою чергу, є, фактично, елементом ознаки «створення», зміст якої кримінально-правова теорія убачає й, зокрема, коли йдеться про підбір учасників. По суті, вербування особи з метою вчинення терористичного акту, у такий спосіб, є ознакою готування до злочину, передбаченого статтею 258³ КК України. Виходить, що здійснюючи вербування особи з метою вчинення терористичного акту, винний підлягатиме відповідальності одразу за два злочини: передбачений статтею 258³ і передбачений статтею 258⁴. На нашу думку, це певною мірою порушуватиме широко відомий кримінальний юстиції принцип *non bis in idem*, закріплений у тому числі Конституцією України у статті 61, оскільки, фактично, одне й теж діяння – вербування – одночасно каратиметься різними статтями кодексу, а, відповідно, винний двічі нестиме відповідальність за одні й ті самі дії, навіть попри те, що вони визначатимуть у підсумку різні, з точки зору чинного КК України, злочини (закінчений склад у рамках статті 258⁴ і незакінчений у статті 258³).

Проблема № 2. Певного сумніву набуває і, власне, редакція статті 258³ КК України. Так, відповідно до її тексту та змісту кримінально-карними визнано дії з приводу: а) створення терористичної групи і б) створення терористичної організації. Знову таки, з теорії кримінального права відомо, що за ступенем суспільної небезпеки такі утворення як група і організація є різними, а, отже, і відповідальність за них має бути диференційованою. Безспірно, нам можуть зауважити, що санкція статті є відносно-визначеною, і суд може регулювати таке питання залежно від обставин справи. Утім, це, навряд чи, є виправданим, оскільки оцінний характер санкції в такому випадку – це шлях до зловживань і, гіпотетично, рішення суду може залежати не завжди лише від обставин справи. Доцільним, як видається, було б розділити ці явища, диференціювавши їх різними статтями кодексу з відповідними розмірами санкцій.

Проблема № 3. Наступна проблема полягає в невдалій, на нашу думку, законодавчій реалізації ознак складу злочину, виписаного в статті 258¹ КК України, з огляду на редакцію діяння, викладеного в назві такої статті. Так, відповідно до назви розглядуваної кримінально-правової норми, кримінально-карними визначено дії з приводу втягнення у вчинення терористичного акту, а згідно з диспозицією частини першої цієї ж статті відповідальність передбачено й за примушування до вчинення терористичного акту. За певних обставин, звісно, примушування набуватиме ознак втягнення, але, якщо в тексті самої норми ці поняття законодавцем розрізняються, то алогічним виглядало б припущення, що, називаючи статтю саме в такий спосіб, законодавець розглядав примушування, як частину втягнення. Скоріше за все, це просто законодавча недбалість у застосуванні юридичної техніки під час викладу змісту статті, що розглядається. Уявляється, було б правильним доповнити назву норми словами «або примушування».

Підводячи підсумок викладеному, зазначимо, що подібна ситуація, навіть попри масштабні позитивні напрацювання вітчизняної кримінально-правової доктрини, що втілені на шпальтах кримінального кодексу, суттєво знижує його оптимізаційний потенціал, відхиляючи, у такий спосіб, правозахисний вектор у бік юридичної невизначеності та логічної непослідовності. У своєму Рішенні від 26 лютого 2019 року № 1-р/2019 Конституційний Суд України зазначив, що «одним з головних елементів принципу верховенства права, закріпленого в частині першій статті 8 Основного Закону України, є юридична визначеність» [3]. Вимога визначеності, ясності і недвозначності правової норми, підкреслюється у іншому Рішенні КСУ від 22 вересня 2005 року № 5-рп/2005), є підставою забезпечення однакового її застосування, виключає необмеженість трактування у правозастосовній практиці і можливість свавілля» [4].

Уважаємо, що постійне наукове обговорення подібних прогалин законотворчої діяльності щодо злочинів проти громадської безпеки стане серйозною запорукою того, що висвітлені вади найближчим часом будуть усунуті, а термінологічні розбіжності – виправлені.

Список бібліографічних посилань

1. Корнієвський О. А. Концепт суспільної безпеки: сучасний науково-експертний дискурс. *Українська національна ідея: реалії та перспективи розвитку*. 2009. Вип. 21. С. 103–107.
2. Лизогуб Я. Г. Науковий нарис законодавчих прогалин у злочинах терористичної спрямованості. *Юридична Україна*. 2019. № 1–2. С. 42–46.
3. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 59 народних депутатів України щодо відповідності Конституції України (конституційності) статті 368-2 Кримінального кодексу України : від 26.02.2019 № 1-р/2019 // База даних (БД) «Законодавство

України» / Верховна Рада (ВР) України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v001p710-19> (дата звернення: 16.03.2019).

4. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним поданням 51 народного депутата України щодо відповідності Конституції України (конституційності) положень статті 92, пункту 6 розділу Х «Перехідні положення» Земельного кодексу України (справа про постійне користування земельними ділянками) : від 22.09.2005 № 5-рп/2005 // БД «Законодавство України» / ВР України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/v005p710-05> (дата звернення: 16.03.2019).

Одержано 19.03.2019
